

ОСНОВНІ ВІХИ РОЗВИТКУ ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЧНОЇ СЛУЖБИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Д.В. Овечкін¹, Ю.В. Шкатула¹, Ю.К. Данілов², І.Г. Сумцова², Ю.А. Руденко²

¹Медичний інститут Сумського державного університету, Суми

²Сумська обласна дитяча клінічна лікарня*

У статті висвітлено історію дитячої хірургії на Сумщині. Визначено етапи її розвитку. Названо імена видатних лікарів та організаторів охорони здоров'я, які сприяли розвитку дитячої хірургії Сумської області.

Ключові слова: дитяча хірургія, історія, Сумська область.

Дитяча лікарня Святої Зінаїди, 1896 р.

Початок хірургічної допомоги дітям Сумщини пов'язаний зі створенням першої спеціалізованої дитячої лікарні у м. Суми у 1896 р. (лікарня Св. Зінаїди), яку очолив випускник Харківського університету Олександр Федорович Білоусов (1868-1929).

До приїзду в м. Суми О.Ф. Білоусов проходив педіатричну практику в Московській дитячій лікарні св. Володимира, де у 1876 р. було відкрито перше в Москві дитяче відділення під керівництвом видатного дитячого хірурга, асистента хірургічної клініки Дерптського університету Василя Васильовича Іршика. З 1901 р. сумську дитячу лікарню Св. Зінаїди очолив лікар

московського відомства «Імператорського людинолюбного суспільства»
Микола Миколайович Нейперт.

Ординатором прийнято Андрія Івановича Осташевського, який до роботи у м. Суми працював лікарем дитячої клініки Імператорського Московського університету.

Згодом А.І. Осташевський обійняв посаду старшого лікаря, а ординатором став Петро Сергійович Сахаров — випускник того ж Московського університету. Отже, наприкінці ХІХ — початку ХХ ст. провідні сумські лікарі мали столичну освіту та досвід роботи у відомих лікарнях Російської Імперії. У роки

Осташевський Андрій Іванович, поч. ХХ ст.. Першої світової війни педіатричну та хірургічну

допомогу дітям м. Суми та прилеглих територій надавали вже старший лікар А.І. Осташевський, ординатор П.С. Сахаров, асистент А.Ф. Одарченко.

На жаль, після революції 1917 р. дитяча лікарня перестала бути спеціалізованою, стала загальною та була перейменована на районну лікарню, і лише з 1926 р. знову стала виконувати функції дитячого медичного закладу, але хірургічне лікування дітей там уже не проводили.

З кінця 1917 р. хірургічна допомога дітям Сумщини надавалась хірургами загального профілю і лише зі створенням у 1967 р. дитячої поліклініки Сумської дитячої лікарні була впроваджена посада дитячого хірурга, на яку був прийнятий лікар Терновський Андрій Федотович.

Ідея створення першого дитячого хірургічного відділення на Сумщині належить головному лікарю Сумської обласної лікарні

(СОЛ) Ірині Костянтинівні Єгоровій (1922 р.н.).

28 грудня 1968 р. у новому корпусі обласної лікарні вперше на Сумщині було відкрито дитяче хірургічне відділення на 40 ліжок. Очолила відділення лікар-хірург Лариса Іонівна Сорокіна (1938-2009 рр.). Після закінчення інтернатури по дитячій хірургії у Сумську область були

Сорокіна Лариса Іонівна

направлені перші лікарі-спеціалісти з дитячої хірургії – В.К. Дворцевий, А.П. Кукояшний, М.М. Стеценко, М.П. Стукалов.

Першими медсестрами у новому відділенні стали Г.Д. Богомол, Н.І. Обравіт і М.В. Піддубна.

У той же час в районах області почали працювати загальні хірурги, підготовленні для надання хірургічної допомоги дітям: у м. Глухів – Г.З. Брук; у м. Ромни – О.В. Вишнякова; у м. Конотоп – А.М. Мусієнко; у м. Шостка – Р.В. Липецька; у Сумській дитячій лікарні – А.Ф. Терновський.

*Колектив дитячого хірургічно відділення СОКЛ,
1971 р. (зліва направо): Дикач В.Г.,
Шулепов О.О., Овечкін В.С., Кукуяшиний А.П.,
Стеценко М.М., Заїка В.О.*

У 1969 р.
відкриваються хірургічні
кабінети на базі дитячих
поліклінік у містах Суми,
Конотоп, Шостка, Ромни,
Глухів, Білопілья,
Кролевець, Охтирка.

Дитяче хірургічне
відділення обласної лікарні
стало організаційно-
методичним центром
дитячої хірургії Сумської
області, базою підготовки
лікарів-інтернів та

загальних хірургів із питань дитячої хірургії. Під керівництвом здібного організатора, високопрофесійного хірурга, лікаря вищої категорії Л.І. Сорокіної підготовлено 32 лікарів-дитячих хірургів з інтернів, 66 загальних хірургів на курсах інформації та стажування з питань дитячої хірургії. У 1989 р. відділення переведено із Сумської обласної дорослої лікарні у створену цього ж року нову Сумську обласну дитячу лікарню, яку очолив заслужений лікар України А.П. Лушпа (нар. 1947 р.).

Овечкін Вячеслав Семенович

У 1994 р. дитяче хірургічне відділення очолив лікар вищої категорії, заслужений лікар України, обласний дитячий хірург В'ячеслав Семенович Овечкін (1954 р.н.).

На базі Сумської обласної дитячої клінічної лікарні (СОДКЛ), яку з 2012 р. очолює головний лікар Ганна Валентинівна Богданова щороку дитячі хірурги оглядають приблизно 8000 хворих. У лікарні знаходиться 50 ліжок для дітей із хірургічними патологіями та 10 з урологічними. По 10 ліжок для надання

хірургічної допомоги мають Роменська та Шосткинська ЦРЛ; 5 — Конотопська ЦРЛ. Щорічно на спеціалізованих ліжках лікуються 3200-3500 дітей, а в цілому в області — 4500-4800.

Зараз у дитячій хірургії Сумської області працюють досвідчені лікарі: Ф.В. Беляєв, О.М. Болотний, Л.В. Гуменюк, В.В. Дорошенко, Д.В. Овечкін, В.П. Райденко, О.С. Ромбовський, В.Д. Ставнічий, М.М. Стеценко, В.М. Чижик, М.Ю. Шевченко та Ю.О. Шевченко та ін.

Академічне науково-педагогічне життя дитячої хірургії Сумщини почалось у 1995 р., коли на кафедрі загальної хірургії з курсом онкології медичного факультету СумДУ під керівництвом д. мед. н., професора Миколи Григоровича Кононенко був організований курс дитячої хірургії, який очолив В.С. Овечкін. Викладачами були призначені Л.В. Гуменюк, М.М. Стеценко, Ю.О. Шевченко. З 2009 р. викладання дитячої хірургії стали проводити трьома мовами – українською, російською та англійською.

Колектив дитячого хірургічного відділення СОДКЛ, 2001 р.

На базі хірургічного відділення СОДКЛ сумісно з науковцями провідних клінік України, Росії, Польщі та Германії проводиться науково-практична робота. У 2008 р. відбувся захист кандидатської дисертації Д.В. Овечкіна на тему: «Комплексне лікування гнійної хірургічної інфекції кісток та суглобів у дітей» (науковий керівник — д. мед. н., проф., зав. кафедри дитячої хірургії НМАПО ім. П.Л. Шупика О.А. Данилов). Із 2009 р. Д.В. Овечкін очолив курс дитячої хірургії Медичного інституту СумДУ.

У хірургічному відділенні СОДКЛ спільно з колективом курсу дитячої хірургії розроблено та впроваджено сучасні методи еферентної терапії при гнійно-септичних захворюваннях у дітей: внутрішньовенне лазерне та ультрафіолетове опромінення крові, гіпербарична оксигенація. Розроблено нові методи контролю ефективності лікування з використанням імунологічних тестів; широкого розвитку набуває ендоскопічна хірургія в дітей різних вікових груп. Успішно практикується хірургія новонароджених із діагностикою та анестезіологічним супроводом високого рівня.

Перше дитяче ортопедо-травматологічне відділення в Сумській області створене на базі СОЛ 27 листопада 1968 р.. З жовтня 1974 р. відділення переведене в Сумську міську лікарню № 1, 22 червня 1989 р. — у новозбудовану СОДКЛ. Організатором, засновником та незмінним керівником відділення протягом 32 років був к. мед. н., заслужений лікар України Валентин Романович Ганул. Надзвичайну практичну цінність мають результати його дисертаційної роботи, присвяченої лікуванню через- і надвиросткових переломів плечової кістки, зокрема метод визначення величини ротаційного зміщення уламків. Започатковано постійну динамічну взаємодію між обласним дитячим центром та районними лікарнями.

Із 2000 р. ортопедо-травматологічне відділення СОДКЛ очолював лікар-ортопед вищої категорії Олександр Григорович Біденко (1953-2013 рр.), який присвятив багато років самовідданій праці для відновлення здоров'я маленьких пацієнтів та організації ортопедо-травматологічної служби Сумської області.

З 2013 р. та дотепер відділення очолює Олена Вікторівна Костюкова. За період роботи були підготовлені лікарі-ординатори Ю.І. Єрмоленко, В.М. Москаленко, Р.А. Яковенчук, Ю.В. Шкатула, В.А. Бабич, працюють досвідчені лікарі П.Л. Евдошенко, С.В. Рябоконт та ін..

Данилов Юрій Костянтинович
лікування, госпіталізували тоді у дитячі соматичні відділення СМДЛ. Із 1975 р.

Дитяча отоларингологічна служба Сумської області розпочала свою роботу 1969 р. з відкриття амбулаторного прийому хворих дітей на базі Сумської міської дитячої лікарні (СМДЛ). Першими дитячими ЛОР-лікарями стали Галина Сергіївна Носуленко (1935—2011 рр.), Раїса Миколаївна Зелєва (1936 р.н.), Юрій Костянтинович Данілов (1938 р.н.).

Пацієнтів, котрі потребували стаціонарного лікування, госпіталізували тоді у дитячі соматичні відділення СМДЛ. Із 1975 р.

відкрито перше дитяче отоларингологічне відділення на базі СМДЛ. Першим завідувачем став Ю.К. Данілов, який вдало поєднував практику із науковою діяльністю. Так, за часи його роботи зроблено приблизно 100 рацпропозицій та винаходів. Наприкінці 70-х років у відділенні розпочала свій трудовий шлях дитячий ЛОР-лікар Людмила Іванівна Мішаніна (1948—2012 рр.).

За участю Ю.К. Данілова відкрито дитячі отоларингологічні ліжка у ЦРЛ області — у м. Шостка (10), м. Конотоп (10), м. Ромни (5), м. Ахтирка (5).

У 1989 р. зі створенням СОДКЛ відкрито отоларингологічне відділення обласного рівня, яке очолив Ю.К. Данілов. Із 2004 р. та дотепер відділенням керує лікар вищої категорії Валентина Іванівна Жукова. На сьогодні у лікарні працюють дитячі отоларингологи М.Г. Лазоренко, З.А. Паскарик.

Розвиток офтальмологічної допомоги дітям у Сумській області розпочався з відкриття у 1967 р. на базі СОЛ обласного кабінету охорони зору дітей та введення в штатний розклад лікарні посади дитячого офтальмолога, на яку призначено Людмилу Павлівну Зорич. Для дітей, які потребували хірургічного лікування, функціонувало 5 ліжок на базі офтальмологічного відділення СОЛ.

1 березня 1985 р. на базі СМДЛ відкрито перше дитяче офтальмологічне відділення на 30 ліжок, завідувачем якого стала Л.П. Зорич. Після відкриття у 1989 р. СОДКЛ відділення переведено у новостворену лікарню.

За період роботи підготовлені дитячі офтальмологи І.Є. Хаценко, І.Г. Сумцова, А.О. Варавка, Т.Є. Шкатула. На базі поліклініки СОДКЛ працює кабінет охорони зору дітей, який очолювали А.О. Варавка, Т.Є. Шкатула, а зараз посаду керівника обіймає С.Л. Кугук.

Майже в усіх районах Сумської області введено посади дитячих офтальмологів, запрацювали спеціальні групи в дитячих садках для надання допомоги дітям із вадами зору в м. Шостка, м. Ромни, організовано роботу плеопто-ортоптичних кабінетів у дитячих поліклініках м. Суми та у ЦРЛ Шостки, Глухова, Конотопа, Охтирки.

Із 2000 р. та дотепер дитяче офтальмологічне відділення очолює Ірина Георгіївна Сумцова — позаштатний дитячий офтальмолог Сумської області.

На сьогодні в області працює 15 дитячих офтальмологів, із них — 13 членів Асоціації дитячих офтальмологів України. В м. Конотоп працює школа-інтернат для слабозорих дітей, розрахований на 160 осіб. У м. Суми існує дитячий садочок для дітей із вадами зору на 148 місць та на базі цього закладу — початкова школа на 96 дітей.

*Колектив відділення АІТ СОДКЛ, 2012 р.
(зліва направо): Руденко Ю.А., Бондаренко В.П.,
Голінько В.І., Мордань І.О.*

Дитяча анестезіологія як окрема галузь медицини почала розвиватися в 60—70 роки минулого сторіччя. Першим дитячим анестезіологом у Сумській області був Микола Миколайович Гринько (1943—2010 рр.), який працював у СОЛ з 1969 по

1977 рр., бо на той час дитячі хірургічні ліжка існували у складі хірургічного відділення для дорослих. Із 1977 р. на цій посаді його змінив Володимир Панасович Бондаренко (1947 р. н.).

На початку 1989 р. відкрито СОДКЛ, у відділення анестезіології та інтенсивної терапії (АІТ) якої 22 червня 1989 року надійшла перша хвора дитина. Завідувачем призначено Дмитра Борисовича Іосилевича (1958—2003 рр.). Також одним із перших працівників відділення АІТ був Володимир Іванович Пелех (1946—2008 рр.). Із 1990 р. і дотепер незмінний завідувач відділення АІТ — лікар вищої категорії В.П. Бондаренко.

Відділення розраховане на 6 ліжок, тут надається допомога дітям із тяжкими гнійними хірургічними патологіями, різноманітними соматичними патологіями, екзогенними отруєннями. За час існування у відділенні

проліковано понад 6 тисяч дітей. У 2012 р. додатково відкрився блок для інфекційних хворих на 4 ліжка.

Спрямовуючи погляд у минуле, неможливо не відчутти велику повагу до людей, які у різні часи докладали всіх зусиль для розвитку хірургії дитячого віку та сприяли становленню охорони здоров'я області.

Література:

1. Белоусов А. Ф. Детская больница св. Зинаиды в г. Сумах, Харьковской губернии / Александр Федорович Белоусов // Детская медицина. – 1902. – № 4. – С. 239-256.
2. Васильев К. История медицины Сумщины. Очерки / Константин Константинович Васильев // Одесса: Изд-во «Optimum». – 2005. – 227 с.
3. Державний архів Сумської області, Ф. 1, Оп. 1, Спр. 23, арк. 15.
4. История городов и сел УССР: Сумская область / [Макухин И. Я. (председатель редколлегии), Голуб И. Д., Гриченко И. Т. и др.]. – К.: Глав. ред. УСЭ, 1980. – 700 с.
5. Маркевич В. Е. Медичний інститут СумДУ: Ювілейне видання / В. Е. Маркевич, В. К. Мусієнко. – Суми: Вид-во СумДУ, 2007. – 106 с.
6. Медицинский отчет по Сумской земской больнице за 1900 год / [Сост. Л. В. Шеболдаев]. – Сумы: Типография И. Альтшелер, 1902. – 48 с.
7. Чернобров І. В. Люди милосердя / Іван Володимирович Чернобров. – Суми: Корпункт, 2001. – 308 с.

ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ ДЕТСКОЙ ХИРУРГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ СУМСКОЙ ОБЛАСТИ

Д.В. Овечкин, Ю.В. Шкатула, Ю.К. Данилов, И.Г. Сумцова, Ю.А. Руденко

Исследуется история детской хирургии Сумщины. Определяют этапы ее развития. Называются имена выдающихся врачей и организаторов здравоохранения, способствовавших развитию детской хирургии Сумской области.

Ключевые слова: детская хирургия, история, Сумская область.

THE MAIN STAGES OF DEVELOPMENT OF SURGICAL SERVICE IN SUMY REGION

D.V. Ovechkin, Y.V. Shkatula, Y.C. Danilov, I.G. Sumtsova, Y.A. Rudenko

We have studied the history of Paediatric surgery in Sumy region and to identify the stages of its development. We have called the names of prominent doctors and managers of public health, which contributed of Paediatric Surgery in Sumy oblast.

Key words: Paediatric surgery, hospital, history, Sumy region.

Бібліографічний опис:

Основні віхи розвитку дитячої хірургічної служби Сумської області [Текст]/
Д.В. Овечкін, Ю.В. Шкатула, Ю.К. Данілов та ін. // Хірургія дитячого віку. –
2013.– №1. – С. 89-93.

